

Ali je res, kar je Vodnik pél: „Ne hčere po meni ne bo?“

Gospôda! dovolite mi, Vas nekoliko peljati nazaj v Vodnikovo življenje — al da prav rečem — v Vodnikovo prizadevanje in trpljenje za narod slovenski.

Mož pohlevnega pa stanovitnega srca je preiskoval nadzemlje, zemljo in podzemlje. Kodar koli pa je hodil, povsod je nabéral gradiva — priprave svojim naslednikom, svojim zvestim sinovom. Zahajal je v tamno drobovje podzemeljskega sveta — zahajal je v borne kočice priprostega kmetiča kakor v mogočne poslopja in gradove ponosnih grajšakov — vzdigoval se je v duhu med večno nepremikljivo ozvezdje, — pa povsod — na zemlji, pod zemljo in nad zemljo je dobival kaj gradiva ali priprave za nepodkupljivo in neprekupljivo narodnost — za omiko, za narodno zavednost — za domoljubnost svojih naslednikov, — svojih zvestih sinov!

Marsiktero lepo cvetlico, marsiktero žlahno rožico je pobral na veličanskih planinah, na rodovitnih ravninah, v obrtnih dolinah svoje domovine in jo vsadil v vert narodnosti. Tù jo je redil in ljubil zvesto in unetega srca, kakor redi in ljubi svoje priserčno dete zvesti oče, zvesta mati — do poslednjega svojega diha.

Tamotni, mrzotni so bili dnevi tistega časa, — al duh, tudi v jeklene spone vkovan, zdrobi s časom verige in premaga vsako ovéro duševno.

Tudi Vodnikov duh je bil slaven zmagovavec. Glejte! kmalo po njem je prešnil enega njegovih najvrednejših sinov — slavnega Prešerna, kateri je prerokoval svojemu narodu bolj vesele, bolj srečne čase, ko je pél:

Vremena bodo Slovencom se zjasnile,
Jim milši zvezde kakor zdaj sijale,
Jim pesmi bolj sloveče se glasile!

In kar je slavni Prešern prerokoval, to smo doživeli.

Al ni ga veselja popolnega, ni je sreče cele, dokler ni skladnosti, dokler ni harmonije v družini, bodi si kakoršni koli. Vsak narod je družina, torej tudi slovenski narod. Lepa, čvrsta družina je.

Nevtrudljivo se bojujejo moške, sinovi, bratje te družine; nevtrudljivi delavci so na mladem, pa rodovitnem polji našega napredovanja, naše omike — z eno besedo — naše narodnosti.

Teško, težko je njih delo; — pa vsaka kapljica njih potú je sladko hladilo vsakemu marljivemu delavcu, kadar vidi, da mu pot ne moči obličja zastonj — brez uspeha.

Al ukvarjajo naj se nevtrudljivi delavci od dneva do mraka, od mraka do dné, — brišejo in brišejo naj si pot s svojega obličja — njih prizadevanje ostane brez popolnega uspeha, ako jim manjka zvestih pomočnic, — pridnih podpornic!

Še le potem oživi v vsakem prizadevanju, v vsakem početju duh napredovanja, oživi sladka harmonija, kadar prešine en duh, ena misel delavce in njih tovaršice; — še le potem se odseda delo in napreduje veselo, kadar je vse enih misel, enega srca! — —

Padala nebeška mana
Izraeljcom je v puščavi,
Zginila je — ak pobrana
Ni bila ob uri pravi.

Gospé! up naše sedanjosti! — Gospodične! up naše prihodnosti! Nebeška mana svobode, narodnega napredovanja je padla na zemljo slovensko. Vaši moške, vaši sinovi, vaši bratje hité jo pobérati. — Ali jim hočete biti pomočnice, podpornice pri tem sladkem delu? Da! hočete biti! — Vidim Vas, kako se Vam bistrijo krasne oči, kako se Vam rudéčijo mili obrazi, kako Vam polje žlahno srce v persih; v duhu se mi zdi, da slišim milo šepetanje iz Vaših ljubeznjivih ust: Tudi me vse smo zveste hčere Vodnikove, smo zveste hčere slovenske!

Slava Vam! Slava! — —

Hitimo tedaj ročno poberati nebeško mano svobode na krasnem polji narodnosti — vsi enih misel, enega srca, da se bo od sedaj in na vse véke radoval duh očeta Vodnika in še našim vnukom in vnukov vnukom glasno oznanoval, da se je motil, ko je pél:

Ne hčere ne sina
Po meni ne bo!

Pevec buditelj.

Za Vodnikov god zložil in govoril A. Okiški.

Tužna b'la je domovina,
Pokrivala gosta tmina
Čez in čez po njej goró in plan;
V megli skrit bil vrh Triglava,
Mem' Vršaca bistra Sava
Tiho tekla je na južno stran.

Solnce je drugod sijalo,
Nam pa za oblaki stalo,
Segal ni v domovje blagi žar.
Drugi so spomlad imeli,
Srečni glasne pesmi peli;
Tukaj bil neznan je rajski dar.

Ni duhtelo lepo cvetje,
Čulo ni se mično petje,
Ker je molčal glas krilatih trum.
Slavna lipa ni zelena —
Bila čisto zapuščena,
Ni razlegal veselje se šum.

Potnik tod otožen tava,
Pot zarašča mu goščava,
Nič prijetnega več tukaj ni.
Pusto, prazno je stvarjenje,
Mrtvo skoraj vse življenje;
Kaj bo, ako se ne spremeni? —

Pevske boginje z višine,
Ktere ne trpijo tmine,
Vidijo Slovenje črno noč.
Toraj pevca ji zbudi jo,
Liro dično podelijo —
Z njo mu dajo rajskih glasov moč.

Pevec z liro vnet odide:
Ves otožen je, ko pride
Na slovenski zapuščeni svet.
Vbira strune miloglasne,
Rod budi, ko pesmi krasne
Na pokrajnah naših jame pet:

„Kdo s tako tamoto
Je tebe obdal.
Ki kdaj se te Grek in
Latinec je bal?“

„Pokaži se solnce
Z nebeških višav,
Da v novi lepoti
Stal bode Triglav.“

„Ustani, dežela
Premila, moj dom!
Nebeške zaklade
Pokazal ti bom.“

„Presrečne spomladi
Napoči naj čas,
Veselega petja
Razlegaj še glas.“

„Dva sedem sto solncov
Zarašča te mah,
Odgnalo bo cvetje,
Potrebi le prah!“ —

„Na kviško! izbudi
Se dragi moj rod,
Da slave prihodnje
Obhajal boš god!“

Še se razlega mogočno donenje,
Ko že razvija se novo življenje:
Zarije plamen na hip zaigra,
Solnce Slovenije tmino prežene,
Žarke po zemlji razsiplje rumene;
S čuti presladkimi srca navdá
Zali razgled na goré in v doline,
Ktere prečudna bliščoba prešine.

Belih snežnikov migljá lesketanje,
V jeku prijaznem dviguje se na-nje
Glasno šumenje posavskih valov.
Cvet pomladanski blišči se v nižavah,
Nježno zelenje po logih, dobravah:
„Zarod poganja, preroben, vés nov!“
Pevcove strune še vedno donijo,
Z milim soglasjem Slovence budijo.

To je zbudilo slovenske sinove,
Gledat prihajajo jasniše dneve,
Petje še lepše na novo doni:
Don se visoko do neba dviguje,
In po širokem na zemlji se čuje,
Srca povzdiga in sladko meči! —
Pevce buditelj strméčim se skrije:
Žar prerojenja pa vedno še sije! —

* * *

Take slovenskega Orfeja strune
Čuda so delale. — Sladko presune,
Društvo preslavno! nam srca ta glas.
Pevca buditelja vredno častimo,
V logu domačem se zdaj veselimo.
Dokler nastopi še lepši nam čas!
Vodnik! za god ti zdaj kličemo slavo,
Tebi, ki pot si pokazal nam pravo!

Ozir po evropskih narodih.

(Konec).

IV. Germansko pleme.

Razširjeno na zahodu zraven slovanskega prebiva pleme germansko od nekdanj v Evropi, in se razdeli na tri glavne veje, ktere so:

1) Nemci (okoli 40 milij.) z neštevilnimi narečji in podnarečji, ki se močno ločijo od pismenskega in so med seboj dosti bolj podobni kakor slovanske narečja. Prebivajo sploh v srednji Evropi. Sèm se štejejo stari Goti in Alemani (ki so že odmrli), Švabi, gornji in doljni Nemci. Holandčani in Frisi imajo posebno narečje.

Veliki del teh Nemcov je slovanskega izvira in je bil že od časa Karola Velikega in Henrika Leva do sedanje dobe malo po malo ponemčen. Tako se je zgodilo s Pomorjanci in z vsemi deželami na izhodnjem bregu Labe in Zale, kakor so: Branibore (Brandenburg), celo Šlezko in celo tudi Kraljevec (Königsberg); zadnjič prebivavci sedanjega kraljestva Saksonskega, od početka Vendo-Srbi Mišenski; v njih ustih je nemščina tako prijeten glas dosegla, da je bila za pismenski jezik vzeta, kakor to sam Adelung odkrije. — Še dozda se je ohranil v teh ponemčenih deželah spomin slovanskih prededov v rodovinskih in mestnih imenih, kakor jih tam sosebo plemstvo ima, in pa poglobitve mesta p. r. Berlin, Draždane, Lipsko, Mišen (Meissen), Vratislav, Devin (Magdeburg), Vojmir (Weimar), Rostok, Kostrin, Sverin, Strelitz itd.

Tako si je nemški živelj (element) tudi na Českem in Moravskem, sosebo po 30letni vojski mnogo krajev pridobil, in zapadnim Slovanom, ki, bi rekel, na polotoku slovanskem živé, z veliko nevarnostjo pretil.

V splošnem zaplavanju zahodnih slovanskih dežel po Nemcih se je še dozda ohranil mali otok Vendo-Srbov v obeh Lužicah, v gornji in doljni, kakor je že rečeno bilo.

2) Skandinavci, to je, severni Germani (okoli 6 milij.); razdelijo se na več vej, kakor so Staro-Normani, katerih ostanki se na otoku Izlandi nahajajo, Danci, Norveščani in Švedci, med katerimi ima vsak narod lastni pismenski jezik.

3) Angličani. Ti se sicer po izviru germanskemu plemenu prištevati morejo, po sedanjem jeziku pa bolj k romanskim narodom spadajo; angleški jezik je namreč mešanina staro-germanskega in romanskega življa od 12. stoletja sèm.

Okoli 24 milijonov ljudi v Veliki Britaniji imajo angleški jezik za materni jezik. Zraven tega pa gospoduje v zamorskih deželah, sosebo v severni Ameriki. Angleški jezik ima veliko literaturo.

V. Arnauti.

Arnauti, Albanesi ali Arbanasi (ali, kakor se sami imenujejo Škipetarji) so nasledniki divjih Trakov in Makedoncov. Število njih je okoli 2 milij., prebivajo na balkanskem polostrovu med Iliri in Grki.

VI. Kelti.

Stari Kelti ali Gali so bili od drugih, sosebo od germanskih narodov do najzadnjih koncov zahodne Evrope pritiskani, kjer so se še njih ostanki obdržali, kakor so v Bretaniji (Brejzari) v Valesu (Kimri), na Irskem in Skotskem (Kaledonci).

VII. Baski.

Prestari prebivavci v Pirenejih, katerih mali ostanek do 1/2 milijona znaša. Njih čudni jezik (eskuar) se toliko od drugih evropskih loči, da so v njem nekateri neko podobnost z ameriškimi jeziki iskali.

VIII. Turkomani.

Turkomani ali Tatari, dasiravno narod azijski, se mora vendar omeniti, ker v zahodni Evropi prebiva sosebo med slovanskimi narodi. Vendar se mora opomniti, da niso vsi mahomedanski stanovavci v Evropi turške kervi, ampak samo poturčeni Slovani, Grki itd., ki se pa ko Turki obnašajo.

IX. Pleme Čudsko.

Čudsko pleme, tudi imenovano finsko, uralsko ali severno, je imelo nekdanj sploh ime: Skiti, in šteje okoli 7 milijonov duš. Veči del jih prebiva na severnih pokrajinah, in sicer Lopari ali Laponci, Čuhonci ali Fini in Estonci pod rusko vlado.

Druga polovica uralskega plemena so Madžari, edini narod med Severanci, ki se je proti jugu podal in ko otok med večidel slovanskimi narodi stoji. Madžarov se šteje okoli 4 milijone, ki sploh pod avstrijsko vlado na Ogerskem in v Erdelju živijo. Dosti jih je med Madžari, ki se za Madžare prodavajo, akoravno so slovanske ali pa nemške rodovine, in se ne sramujejo celó imena premenjavati.

Dopisi.

Iz Hrvaškega 4. sveč. Ljube „Novice!“ Tudi Hrvatje Vas radi, prav radi berejo; o vsakem sestavku iz Hrvaškega pa še posebno njih srce zaigra. Bo jim tedaj tudi prav po volji, nekaj iz Hrvaških Brekovljanov slišati. Svojim nehrvaškim čitateljem pa še poprej povejte, da so Brekovljani štiri ure pod Zagrebom, če se gré peš; al z vozom se prav lahko pride v dveh urah. Ribenčani in vsi, kolikor jih ho-dečih v hrvaške hrastove hoste, ima toporišče za palico, pa dobro znajo, kje da so Brekovljani. Dobro vino, katero tukaj srkajo, jim obdrži spomin na Brekovljane. Vinski trgovci iz krajske dežele so že večkrat tukaj dobro kupčijo napravili. Sladko vince iz fare sv. Breka, iz Božjakovine, iz sv. Martinske in drugih tukajšnih bližnjih vinskih goric še nobenemu Krajncu možganov ni zmešalo, ako ga ni preveč v grlo vlival; ni tedaj samo sladko, ampak je tudi prav močno brekovljansko vino. Letos ravno še ni bilo tukaj toliko vinskih trgovcev, kolikor druge leta; ni tudi letoš trta tukaj obrodila; al kolikor je letos manj memo lani trta dala — je pa toliko bolj kapljica. Vinskih tatov je pa letos tukaj že dovelj bilo; vendar gosposkih hramov tatje še niso odprli; v teh hramih v velicah sodih zaprti vinski duhovje čakajo kranjskih vinskih barantačev; v Božjakovini, v Dvoršču, v grofovskih kletih je še dovelj dobrega vina na prodaj. 8 do 11 gradov močno vino se dobí po 8 do 10 forintov vedro dobre hrvaške mere. V Kašini, dve uri od Brekovljanov, ima na prodaj gosp. župnik (fajmošter) 1200 veder vina, svetlega kakor cekin, rudečega kakor kri, pa tudi črnega kakor oglje. Kalnički župnik ima pa samo goršine 800 veder. More se tedaj pri omenjenih gospodih dobro blago kupiti, pa se more tudi vsaki pošten Kranjec zastonj ga napiti ne samo pri vseh hrvaških grajskih, posebno pa pri gosp. fajmoštrih. Hrvatje so sploh vsi gostoljubni, posebno pa fajmoštri, ali, kakor jim tukaj pravijo, plebanuši,